

Mida tuleb teha energiakriisist väljumiseks?

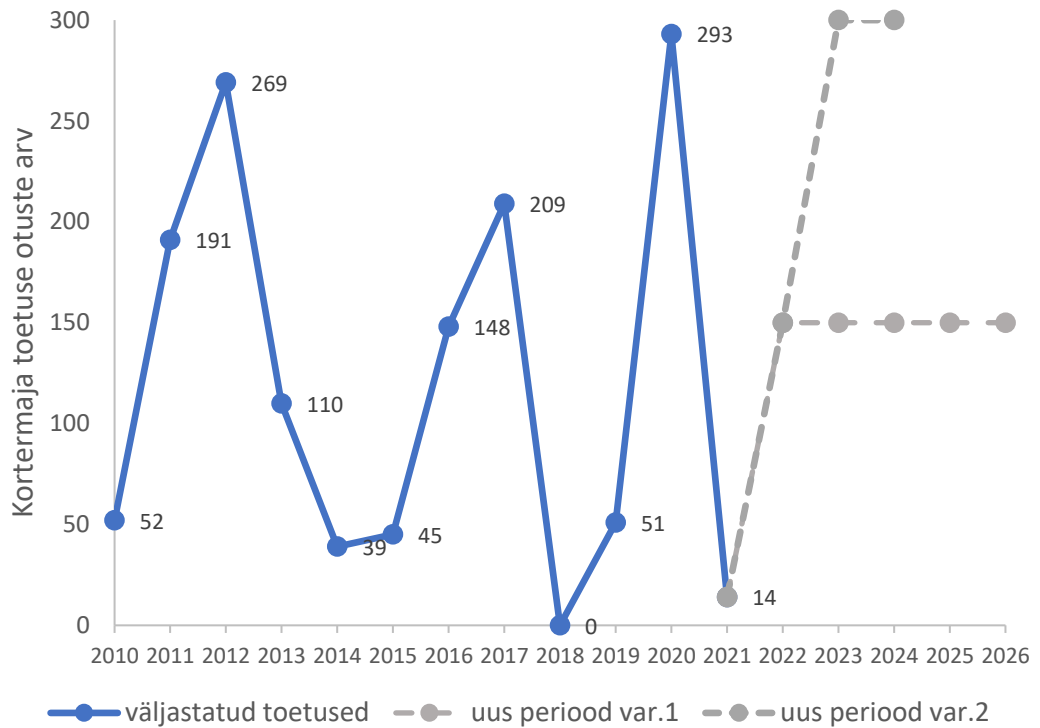
Jarek Kurnitski

Tänaseks on möödunud aasta energiakriisi algusest. Kuigi 1000-eurone elektri hind jõudis kätte mullu 7. detsembril, hakkas pakkumise nappus tundma andma juba eelmisel suvel ja börsihind murdis 100 euro piirist püsivalt läbi septembris. Võrreldes varasemate aastatega tähendas see ligi kolmekordset hinnakasvu. Praegu on paslik vaadata, mida on juba jõutud ning mida tuleb edaspidi teha energiakriisist väljumiseks.

Põhimõtteliselt on ainult kaks teed: tarbimise vähendamine ja tootmise lisamine. Suures hädas on Euroopas tõusnud au sisse „tõhusus esimesena“ printsiip. Eestis toimub 50 protsenti energia lõpptarbimisest hoonetes, 29 transpordis ja 17 protsenti tööstuses (sh tööstushooned). Pea igas hoones saab energiakasutust 10–15 protsenti vähendada lihtsate vahenditega. Suures osas saab seda teha tehnosüsteemide asjatu energiakasutuse, aga ka temperatuuri ja muu tarbimise vähendamisega.

Tõsisem energiatarbimise parandamine nõuab aega ja investeringuid. Täisrenoveerimiseks loetakse energia kokkuhoidu vähemalt 60 protsenti koos sisekliima ja ventilatsiooni parendamisega. Arvutus näitab, et üle 20-aastaste hoonete renoveerimisel järgmise 30 aasta jooksul on võimalik kokku hoida lausa 70 protsenti soojust ja 20 protsenti elektrit. Kolm aastat tagasi tehtud arvutustes ei eeldatud suuremahulist päikesepaneelide paigaldust renoveeritud hoonetes, kuid praegu on see olulise elektrisäästjana ülimalt populaarne. Kahtlemata aitab energiatarbimise parandamine püsti hoida meie savijalgadel elektrisüsteemi, mis karjub võrgu tugevdamise ja tootmise lisamise järele.

Kui kaugemale me energiakriisi esimese aastaga oleme jõudnud? Positiivne on väikeelamute rekonstrueerimistoetuse suurendamine. Juulis jõudis turule korterelamute päikesepaneelide toetus, millega kaasneb ka katuse remont. Kahjuks on kortermajade rekonstrueerimistoetuses olnud eelarveperioodi vahetumise tõttu vaikus. 2020. aastal tehti korda rekordilised 293 korterelamut. 2021. aasta «jääk» oli aga kõigest 14 maja ja 2022–2027 toetusvoor ei ole veel avanenud. Need toetused on kõige suurema mõju ja vajadusega, sest korterelamutes elab 71 protsenti elanikest ning renoveerimise mahud on olnud kordades suuremad kui väikeelamutes. Tänapäevaks on terviklikult renoveeritud üle 1400 kortermaja ehk u 80 000 korterit, aga oma järge ootavad veel 14 000 elamut. Kortermajadele peatselt avatava 366 miljoni eurose rekonstrueerimistoetuse abil peaksid viie aasta jooksul korda saama järgmised 43 000 korterit ehk ligi 750 elamut. Õigemini, arvestades turu suurt nõudlust, peaks see tehtud saama kolme aasta jooksul.

Energiasäästu Eesti Nokia ehk korterelamute täisrenoveerimine nii, et riigieelarvesse laekub toetuse võrra maksudena tagasi, sai suure tõuke koroonaaastal 2020. 2022. aastasse ennustatud renoveerimised on kahjuks lükkumas järgmisse aastasse.

Renoveeritud hoonete elanikele ei tekita tõusnud energiahinnad probleeme. Seda eriti arvestades kaugkütte mõõdukalt tõusnud hinda võrreldes gaasi ja elektriga, kuid selliseid maju on alla 10 protsendi. Veel pikka aega renoveerimata majades elavate inimeste hakkamasaamine põhjendab vajadust kompenseerida energiahindu.

Energia tootmises saame vilju lõigata mühinal lisanduvast päikeseelektrist ning kiirkorras LNG-terminali kai ehitusest, mis aitab taastada gaasivarustust. Meenutame, et päikeseelektri läbilöögile panid omal ajal aluse KredExi taastuenergiatoetus ning liginullenergiahoonete nõuded. Sellega tekkis 2012. aastast kindlus päikesepaneelide laialdaseks kasutuseks. Edasine tehnoloogia odavnemine ja uued toetused on hoogu juurde andnud, nii et jaotusvõrgu läbilaskevõime on tõsiselt proovile pandud. Samas on päikeseelekter ainuke taastuenergia, millest ei ole abi elektri tipukoormuse katmisel. Kuigi sel aastal otsustas valitsus pikendada 1000 MW juhitava elektritootmisvõimsuse kohustust mõne aasta võrra, oleme Eesti tootmisvõimsustega libisemas kaugemale ca 1600 MW tiputarbimise katmise võimekusest. Jääb üle loota, et oluliste otsuste puudumine on vaikus enne tormi.

Siinjuures on asjakohane väike spikker energiakriisist väljumise teemadest, mis loodetavasti valimisdebatis tõstatuvad. Kuidas saame juurde juhitavat võimsust? Siiani on see suures osas õnnestunud maksumaksja rahaga ja ilmselt tulevik muudatust ei too. Kas ehitamisele läheb uus põlevkivijaam, olemasolevate plakkide renoveerimine või hoopis gaasijaam? Praegusest kõrge hinnast hoolimata on gaas taksonoomias üleminekukütuse staatuses. Mis ajaks tugevdatakse jaotusvõrku, et igäiks oma päikesepaneelidega jälle liituda saaks? Mida on vaja teha suurte avameretuuleparkide ehituse käivitamiseks? Ilma nende elektritoodanguta pole perspektiivi vesinikul ning ka Paldiski hüdropumpjaama tasuvus oleks hoobiga tagatud odava ja üle jääva elektri

TEADLASE PILGUGA

tingimustes. Ja kindlasti kõige olulisem küsimus: mis tingimustel ja millise tempoga võiksid energiatõhusaks saada 100 000 üksikelamu ja 14 000 korterelamu kodud?

[Ilmunud ajalehes Postimees 24. septembril 2022](#)